

قال علی (علیه السلام): الْحَاجُّ وَالْمُعْتَمِرُ وَقَدْ أُثِمَّ، وَحَقَّ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكْرِمَ وَقَدَّهُ وَ يَحْبُوهُ بِالْمَغْفِرَةِ . وسائل الشیعة . ج ۴ ، ص ۱۱۶

در ابتدا معظم له به چند مورد از فتاویٰ جدیدشان، به شرح زیر اشاره فرمودند.

- ۱- در تطهیر بول با آب قلیل، یک مرتبه کافی است. ولی دو مرتبه شستن مستحب است.
- ۲- در غسل، رعایت ترتیب به صورت اول سر و گردن و بعد سمت راست و سپس سمت چپ، مستحب است. بنابراین، اگر تمام بدن به هر صورتی شسته شود غسل صحیح است. البته توصیه ما رعایت ترتیب است، ولی چنانچه مدتی ترتیب را رعایت نکرده، عباداتش صحیح است.
- ۳- در غسل ترتیبی (با رعایت استحباب در ترتیب) در استخر و امثال آن، لازم نیست تمام بدن را از آب بیرون آورد و دومرتبه زیر آب رود. کافی است سر و گردن را بیرون آورد و به نیت غسل زیر آب رود و سپس کمی از سمت راست را از آب بیرون آورد و به نیت غسل زیر آب رود و به همین ترتیب سمت چپ را انجام دهد.
- ۴- در استیجار، اجیر نمی تواند عبادت را به دیگری بدهد مگر اینکه اجازه بگیرد (چون ظاهر استیجار مباشرت است). و در نمازهای استیجاری که دفتر ما واگذار می کند، چون قرائت در نماز کنترل می شود، اجازه نمی دهیم اجیر عبادت را به فرد دیگری بدهد. بنابراین، یک نفر نمی تواند نماز استیجاری بگیرد و از جمعی درخواست کند که همه با هم به صورت جماعت نماز را انجام دهند؛ هر چند رعایت ترتیب در بین ایام لازم نیست، ولی چون قرائت جماعت کنترل نشده، نمی توانیم اجازه دهیم.

در ادامه معظم له به سئوالات اعضاء دفتر پاسخ دادند.

سؤال ۱: در عباداتی که دفتر واگذار می کند، برای اینکه اجیر بتواند عبادت را به دیگری بدهد، اجازه دفتر لازم است، یا اجازه مالک کافی است؟

جواب: چون برائت ذمه باید از طرف ما که واسطه هستیم تحصیل شود، لازم است از ما اجازه بگیرند.

سؤال ۲: میتی که زکات بدهکار است و فرزندان او فقیر هستند، آیا فرزندان می توانند بدون اذن حاکم شرع در آن زکات تصرف کنند؟ پرداخت به نوه ها چه حکمی دارد؟ آیا وصی می تواند واسطه شود؟

جواب: با اجازه حاکم شرع مانعی ندارد.

سؤال ۳: فردی که خمس بدهکار است، بعد از دستگردان می تواند وجه خمس را سپرده گذاری کند و از سود آن بدهی خمس خود را بپردازد؟

جواب: اگر دستگردان کند، بدهی به ذمه او منتقل می شود و روش مزبور مانعی ندارد (البته با اجازه حاکم شرع).

سؤال ۴: اگر در اعضای وضو (مانند صورت)، خون بوده و قبلا عین نجاست را برطرف کرده اما آب نکشیده است، آیا هنگام وضو گرفتن، چون آب با قلیل می شوید، وضو صحیح است و محل پاک می شود؟

جواب: با شستن صورت محل پاک می شود. و در ترشحات غساله چون نمی داند یا شک دارد به کجاها رسیده است جستجو نکند. ولی برای وضو چنانچه یک بار آب به صورت ریخته، این مرتبه اول برای تطهیر بوده. و لازم است بعد از تطهیر، وضو بگیرد. و اگر بیش از یک بار آب ریخته وضو صحیح است.

سؤال ۵: فتوای اخیر معظم له در مورد خون تخم مرغ و خونی که در شیر پیدا می شود چیست؟

جواب: خون تخم مرغ و خون کمی که گاهی در شیر پیدا می شود پاک است. ولی نمی توان آن را خورد، مگر اینکه مستهلک شود.

سؤال ۶: اگر فردی در نماز جماعت چند مرتبه سر از سجده بردارد، و چون امام جماعت در سجده است متابعت کند و به سجده رود چه حکمی دارد؟

جواب: قدر متیقن متابعت، در مرتبه اول است. و اگر بیشتر از آن بوده، بعد از اتمام نماز، آن را اعاده کند.

سؤال ۷: اگر فردی اعتکاف مستحب را در روز سوم رها کرد و وظیفه اش چیست؟

جواب: کار خلافی مرتکب شده، ولی قضا ندارد؛ مگر اینکه نذر داشته باشد.

سؤال ۸: در مساله ۲۱۷ رساله توضیح المسائل، چرا چوب های انگور پاک است، ولی خیار و بادنجان پاک نیست؟

جواب: سیره بر این است که انگور را معمولاً برای سرکه، دانه نمی کنند و با خوشه می اندازند، لذا بعد از تبدیل شدن به سرکه، چون حکم شده سرکه پاک است، پس چوب هایش نیز مانند ظرف به تبع پاک می شود، ولی دلیلی نداریم که بادنجان و خیار و امثال آن نیز پاک شود.

سؤال ۹: دستگاهی است که ظرف مدت دوازده ساعت، انگور را به کشمش تبدیل می کند. ممکن است بر اثر حرارت و در نتیجه جوش آمدن آب داخل انگور این کار انجام شود، استفاده از این انگورها چه حکمی دارد؟

جواب: بعد از تبدیل شدن انگور به کشمش، قطعاً آب داخل انگور ثلثان شده است چون در دانه کشمش آبی باقی نمی ماند، پس استفاده از این کشمش ها اشکال ندارد.

سؤال ۱۰: اگر بدهکار، طلب را از پول ربوی بپردازد، ولی هنوز اقساط ربا را نپرداخته است، آیا طلبکار می تواند در آن مال تصرف کند؟

جواب: بحثی است در باب ربا که آیا قرض گیرنده فقط حرام تکلیفی مرتکب شده است یا حرام وضعی (یعنی مالک آن قرض هم نمی شود)، در کتاب ربا نوشته ایم که مالک آن قرض هم نمی شود. بنابراین، اصل وام ملک قرض گیرنده نخواهد شد تا بتواند به دیگری بدهد. و اگر بپردازد، دیگری هم مالک نمی شود.

سؤال ۱۱: چرا در مسابقه بین دو نفر یا دو گروه، اگر فرد سومی جایزه را بپردازد قمار محسوب نمی شود؟ در حالیکه فلسفه قمار در آن موجود است!

جواب: آنچه از ظاهر اطلاق ادله به دست می آید (لاسبق إلا فی ثلاث)^۱، شرط بندی بین خودشان است و اضافه بر آن مشمول اصل برائت می شود. البته شرط بندی میان تماشاچیان نیز صحیح نیست.

سؤال ۱۲: در ترتیب بین نمازهای قضا، اگر بخواهد نماز چندین سال را قضا کند، باز هم ترتیب لازم نیست؟

جواب: آنچه در نماز ادا ترتیب دارد، در قضا هم ترتیب لازم دارد. بنابراین نمی تواند نماز عصر یک روز را بر ظهر همان روز مقدم کند. ولی اگر مثلاً ده روز نماز ظهر و بعد ده روز نماز عصر بخواند ترتیب رعایت شده است.

سؤال ۱۳: می فرمایید خونی که قبل از نه سالگی دیده شود، عادت ماهیانه نیست. و از طرفی دیگر، دیدن خون حیض برای دختر از نشانه های بلوغ است. آیا این دو با هم متناقض نیست؟

جواب: هر دو صحیح است. حالت اول فردی است که یقین داریم قبل از نه سالگی او است. و حالت دوم برای فردی است که نمی دانیم سنش چقدر است و چنین کسی اگر عادت ماهیانه ببیند نشانه بلوغ است.

سؤال ۱۴: آیا بخشش خمس تنها در مورد فردی است که توانایی پرداخت ندارد، یا اگر می تواند بپردازد نیز بخشش جایز است؟

جواب: در مواردی که می تواند بپردازد، ولی به دلائلی نمی شود همه خمس را از او گرفت (مثلاً نسبت به پرداخت تمام خمس به زحمت می افتد و باعث فرار او از خمس می شود)، می توانیم مقداری را به او ببخشیم.

سؤال ۱۵: اجازه پدر برای ازدواج دختران تا چه سنی لازم است؟

جواب: در سنین بالا مثلاً سن سی سال به بعد به شرط اینکه دختر، فرد هوشیاری باشد و بتواند تصمیم بگیرد و مصلحت خود را تشخیص دهد، اجازه پدر لازم نیست.

تهیه و تنظیم

دفتر حضرت آیه الله العظمی مکارم شیرازی (مدظله)

جلسه مورخ ۱۳۸۸/۰۷/۲۲